

Değerler Eğitiminin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Trafik Kurallarına Yönelik Tutumlarına Etkisi

Mustafa TAHİROĞLU¹

Özet: Bu çalışma, değer eğitimi yöntemlerinden Değer Açıklama ve Değer Analizi yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen trafik eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin trafik kurallarına yönelik tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada ön-test son-test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Deney gurubu 28, kontrol gurubu ise 26 öğrenciden oluşmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından ilköğretim 4. sınıf düzeyi için geliştirilen Trafik Kuralları Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek her iki gruba, deneysel çalışma sürecinin başında ve sonunda eş zamanlı olarak uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, İlişkisiz Örneklemeler T-Testinden yararlanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak .05 güven düzeyi benimsenmiştir. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubunun son test ölçüm sonuçlarına göre t değeri 12.018 [t(52)=12.018, p<.05] bulunmuştur. Bu sonuç, deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Buna göre, değer eğitimi yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen etkinlik, öğrencilerin trafik kurallarına yönelik tutumları üzerinde olumlu bir etki göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Trafik, tutum, değerler, trafik kuralları, değerler eğitimi,

Abstract: *The Effect of Values Education on the Attitudes of 4th Grade Students towards Traffic Rules.* This study was conducted to determine the effect of the traffic education activity, which was developed in accordance with the Value Clarification and Value Analysis approach, on the attitudes of 4th grade primary school students towards traffic rules. Pre-test post-test control group experimental research design was used in the research. The experimental group consisted of 28 students, and the control group consisted of 26 students. In the study, the Traffic Rules Attitude Scale developed by the researcher was employed as the data collection tool. This scale was applied to each group simultaneously at the beginning and end of the experimental study process. In the analysis of the obtained data, independent samples T-Test was utilized, and .05 confidence level was adopted as the level of significance. As the result of the analysis, the t value was found as 12,018 [t (52) = 12,018, p <.05] according to the final results of the experimental and control group. This result shows that there is a significant difference in favour of the experiment group. Accordingly, the activity developed in accordance with the approaches in values education has shown a positive effect on students' attitudes toward traffic rules.

Key Words: Traffic, attitude, values, traffic rules, values education.

Giriş

Emniyet Genel Müdürlüğü Trafik Hizmetleri Başkanlığı verilerine göre (bkz. <http://www.trafik.gov.tr>) ülkemizde her yıl trafik kazalarından dolayı binlerce insan hayatını kaybetmekte ve on binlerce insan ise yaralanmaktadır. Bunun önüne geçmenin en önemli yolu kuşkusuz, trafiğe çıkan insanların kendi hayatını ve başkalarının hayatını önemseyerek trafik kurallarına uymalarıdır. Çünkü uymadığımız zaman başımıza gelecek olanlar da bellidir. Kısacası, trafik kurallarını önemsemeyen insanlar, başlarına gelecek olanları da kabullenmek zorundadırlar.

Günümüzde, yasal önlemlerin alınmasına ve okullarda konuyla ilgili eğitim verilmesine rağmen trafik sorunlarının arttığı gözlenmektedir. İnsanların birçoğunun trafik kurallarını ve bu kurallara uymadıklarında sonuçlarının neler olabileceğini bildikleri halde alkollü araç kullandıklarına, emniyet kemerlerini bağlamadıklarına, hatalı sollama yaptıklarına, aşırı hız yaptıklarına, bakımsız ve yetersiz araçlarla trafiğe çıktıklarına vb. birçok kuralı ve aykırı davranışlara çevreden veya basından şahit olmaktadır.

Althof ve W. Berkowitz'e (2006) göre "Bir toplum, yasal ve ahlaki düzeni korumak ve genişletmek istiyorsa aktif, destekçi ve sosyal vatandaşlara ihtiyaç duyacaktır. Toplumun vatandaşlarını yetiştirmesi de o toplumun kendisini ilgilendirmektedir. Bu süreç çocuklukta başlar ve okullar bu süreçte birincil rol oynarlar. Doğal olarak, çocukların iyi yetişmesinden ve karakter gelişiminden sorumlu olan okullar yurttaşlık bilgilerinin ve sorumluluğunun öğretisi için değer eğitimine geniş yer vermelidir." Bu yüzden trafikte kısa süreli ve geçici yararlar sağlayan uygulamalar yerine, kazaların en önemli nedeni olarak gösterilen insanın küçük yaşlardan itibaren trafik kuralları konusunda etkili bir eğitim görmüş ve bu kapsamda bilişsel, duyuşsal, psikomotor davranışları kazanmış olması gerekmektedir. (Şahingözlü, 2004 ve Çakır, 2006).

¹ Mustafa TAHİROĞLU, Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Nevşehir, e-posta: mtahiroglu@nevsehir.edu.tr.

Görüldüğü gibi trafik kazalarını en aza indirmek için düşünülen çözümlerin başında etkili bir eğitim gelmektedir. Bunun için küçük yaşlardan başlayarak çocuklara, okulların, belediyelerin, il trafik şube müdürlüklerinin vb. ilgili kurumların yardımı ile trafik eğitimi verilmeye çalışılmaktadır. Bu eğitim sürecinde değerler eğitimi, öğrencilerin trafik bilgilerinin, trafik kurallarına karşı tutumlarının ve trafik sorunlarına karşı farkındalıklarının artırılması için etkili bir şekilde kullanılabilir. Özensel (2003)'e göre "Bir toplumdaki iyi-kötünün belirlenmesi, ideal düşünme ve davranma yollarının tamamı değerler tarafından oluşturulur."

Hemen hemen her düşüncenin ve her işin değer taşıyan önemli bir parçası vardır. Değerleri görmezden gelmek imkânsızdır. Çünkü aldığımız her karar değer içerir istekleri ve hedefleri, aradığımız sebepleri ve amaçları temsil ederler. Bilinçli veya bilinçsiz olarak hayatımızın her yönünü etkilerler. Ayrıca, atacağımız adımları, verdiğimiz kararları ve karşı çıktığımız bir şeye verdiğimiz tepkilerin niteliğini bile belirlerler. Yani, değerler tutumlarımızın ve kabullerimizin arkasındaki gerçek etkenlerdirler (Avcı, 2007; Bono, 2007; UNESCO, 2005). Bu yüzden değerlerin iyi benimsenmesi ve yaşanabilmesi için bilhassa çocuklara onların kazandırılması esastır. Bunun için aile, okul ve çevre çok büyük rol oynar (Bolay, 2007: 19).

Uzmanlar, pek çok okul karakterlerinin şekillendirilmesine ilişkin çalışmalar yapılması gerektiği üzerinde hemfikirdirler. Ancak çoğunlukla kullanılan kaynak ve materyaller öğrencilerin düzeyinde olmamakta ya da öğretilen bilgiler öğrencilerin düşünce sistemine uymamaktadır. Oysa yeni ilkeler ve hareketler çocuğun anlayışı ve yapısıyla tutarlı olduğu zaman gelişme daha hızlı olur. Eğer tutarsızlık varsa güvensizlik oluşur ve ilerleme kaydedilemez (Davis, 2006; Sims, 2003).

Değerler eğitimi ile ilgili literatür incelendiğinde (Kim Suh ve Traiger, 1999; Akbaş, 2004; Lovat, 2006; Doğanay, 2007) değerlerin öğretiminde doğrudan veya dolaylı olarak kullanılan farklı yaklaşımların olduğu gözlenmektedir. Bu yaklaşımlardan en sık kullanılanlar:

Karakter eğitimi yaklaşımı

1. Değerlerin gizli öğretimi (örtük program) yaklaşımı
2. Değer Aktarma (değerlerin doğrudan öğretimi) yaklaşımı
3. Değer Açıklama (değer belirginleştirme) yaklaşımı
4. Ahlaki muhakeme (ahlaki ikilem/ahlaki gelişim) yaklaşımı
5. Bütüncül yaklaşım: Kolhberg'in adil topluluk okulları yaklaşımı
6. Değerler analizi yaklaşımı

Değer Açıklama yaklaşımının temeli; bireylerin kendi yaşamlarında neyin önemli olduğunu nasıl belirlediklerine dayanmaktadır. Değerlerin doğrudan aktarılması yaklaşımlarının tersine bu yaklaşımda bireyin neye değer verip vermeyeceğine başkalarının telkini ile değil, alternatifler ve olası sonuçlarını inceledikten sonra kendisinin özgürce karar vermesi esastır (Doğanay, 2007: 268-269). Bu yaklaşım ilk başlarda bir danışma aracı olarak başlamıştır. Raths'ın değerler hakkındaki yedi ünlü sorusuna dayanan yaklaşımda değerler farkındalığını öğrenmek için sayısız strateji geliştirilmiştir. Danışmanlar, değer açıklama stratejilerini bireysel ve grup danışmanlıklarında yararlı bulmuşlardır (Glaser ve Kirschenbaum 1980:569).

Raths, Harmin ve Simon (1978: 28), değer açıklama yaklaşımını üç işlem üzerine kurmuştur: 1) Seçme, 2) Takdir Etme, 3) Davranma. Bu işlemlerde aşağıda verilen yedi kriterin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkar:

- Seçme:** 1) Serbestçe
2) Alternatifler arasından
3) Her alternatifin sonucunun dikkatlice düşünülmesinden sonra
- Takdir etme:** 4) Değer vermek, seçimden mutlu olmak
5) Seçimi çevreye tasdik ettirmeye isteklilik
- Davranma:** 6) Seçim doğrultusunda bir eylemde bulunmak
7) Tekrarlama (yaşamdan örnekler vererek).

UNESCO'da (1986:73-75) bu yedi kriterin açıklaması şu şekilde verilmiştir:

Seçme

1) Serbestçe (özgürce) seçim yapmak: Her şeyden önce, bir insan seçim yaparken, herhangi bir otorite veya baskı zorlaması bulunmamalıdır. Ancak o zaman bir insan serbestçe değer ve önem verdiği, takdir ettiği düşünceyi, amacı veya etkinliği serbestçe tercih eder.

2) **Alternatifler arasından:** Bu ölçüt ilkiyle yakından ilişkilidir. Bir seçim, ancak seçilecek olan başka alternatifler bulunduğu zaman mümkündür. Seçilebilecek birden fazla alternatif olduğu takdirde bu ölçüt bir ilgi alanı, amaç veya etkinlik seçiminde uygulanabilir hale gelir.

3) **Her alternatifin sonucunun dikkatlice düşünülmesinden sonra:** Alternatifler arasından serbestçe seçim yapmak yeterli değildir. Alternatiflerin sonuçları da seçim yapma aşamasında göz önünde bulundurulmalıdır. Sadece alternatiflerin sonuçları tahlil edildiği ve bu sonuçlar açıkça anlaşıldığı zaman zekice bir seçim yapılmış olur ve bu seçim bir değer haline getirilir.

Taktir Etme

4) **Değer vermek, seçimden mutlu olmak:** Beğendiğiniz şeyleri takdir eder veya onlara değer verirsiniz. Değerler, insanların yapmaktan mutlu olduğu seçimlerden doğarlar. Takdir etmek ve değer vermek, bir insanın günlük yaşamında yönerge olarak kullanacağı seçimlerden tatmin ve memnun olması demektir.

5) **Seçimi çevreye tasdik ettirmeye isteklilik:** Bu, yapılan seçimlerin takdir edilmesi ve onlara değer verilmesiyle ortaya çıkan bir sonuçtur çünkü ancak o zaman biri onlarla ilişkilendirilmeye isteklidir. Eğer birisi, bir seçimden dolayı övünüyorsa ve çevresindeki insanlara seçimini tasdik ettirmek istiyorsa, bu seçim başka değer koşullarıyla uyum sağlıyordur.

Davranma

6) **Seçim doğrultusunda bir eylemde bulunmak:** Seçimlere içerik yüklenmesiyle ortaya çıkan davranışları kapsamından dolayı altıncı ölçüt çok önemlidir. Alternatifler arasından serbestçe seçim yapmak ve bu seçimlere önem vermek davranışlarda sonuçlanır.

7) **Tekrarlama (yaşamdan örnekler vererek):** Değerleri benimseme aşamasındaki son adımdır. Değerler, insanların yaşama tarzları içerisinde sık sık açıkça gösterilmelidir. Tutarlı ve istikrarlı davranan insanlar sabit değerlere sahiptirler.

Değer açıklama sürecinde gerek duyulan bütün öğrenme deneyimleri, öğrenenin kendisinin farkında olma durumunu kaçınılmaz biçimde artıracaktır ki bu da nihayetinde öğrenenin kendini daha iyi tanımasını ve kendi kendini yönetmesini sağlayacaktır. Çünkü kişi, bulunduğu toplumu etkilemenin ve hayatın bütün yönlerinde insan saygınlığının artırılmasının rolünü ve sorumluluğunu alabilecek güçte ve yeterliliktedir (UNESCO, 2005: 23).

Değer açıklama sürecin uygulanması aşamasında öğretmenler, öğrencilerin değer konuları üzerinde hassas düşüncelerini zorlaştıracak herhangi bir tutumu takınmaktan sakınılmalıdır. Öğretmen, öğrencileri, değerlerini açıklamaya davet etmeli, onları dikkatli ve sabırlı bir şekilde dinlemeli, yargılamamalı ve kendi düşüncesini açıklayarak yönlendirme yapmamalıdır. Öğrencilere karşı nazik olmalı; onların sevinçlerini, üzüntülerini acılarını paylaşmalıdır (Raths, Harmin ve Simon, 1978: 33 - 40).

Değer açıklama yaklaşımının etkinlikleri uygulanırken, eğitimcilerin kesinlikle yapmaması gerekenleri Oliner (1976) şu şekilde belirlemiştir (Akt. Doğanay, 2007:271-272):

- Öğrencilerin belirttikleri değerler kesinlikle eleştirilmemeli ya da öğretmen kendi değerini öğrenciye belirtmemeli.
- Öğrencilere yanıt vermeleri için baskı oluşturmamalı.
- Tartışmalar çok uzun tutulmamalı.
- Grup için uygun olabilecek bir soru, bireysel olarak sorulmamalı.
- Öğrencilerin sahip olduğu duygusal özelliklerin hepsi (örneğin kişisel amaçları, ilgileri, tutumları, inançları ve eylemleri) değer belirginleştirme için kullanılmalı.

Bacanlı (2006: 40), Doğanay (2007: 270), Raths, Harmin ve Simon (1978: 85-143) ve UNESCO'ya (2005: 26-27) göre değerlerin açıklanması sürecini başlatmak ve uygulamak için birçok yöntem kullanılabilir. Bunlar: verilecek değerle ilgili grup tartışması, rol oynama, düşünce kâğıtları, açık uçlu sorular, otobiyografi (kişinin kendi yaşantısından örnekler), oylama, görüşme, öğrenci raporları, karikatürler, başlıksız resimler, filmlerden alıntılar, hikayeler, provokatif sorular, durum bildiren yazılar, kodlu öğrenci kâğıtları, günlük tutma, halk röportajları, alıntılar, projeler, sunî olaylar, zorunlu seçim yöntemleri, dizi düzenlemeleri (karar verme uygulamaları), haftalık tepki kâğıtları (günlük yaşamımıza ve tepkilerimize bakmak için), bitmemiş cümleler, şifreli kâğıtlar ve benzerleri olabilir.

Değer analizi yaklaşımı sosyal bilimler eğitimcileri tarafından geliştirilmiş bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın temel amacı öğrencilere, karşılaştıkları değerlerle ilgili sorunlar hakkında karar verebilmek için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır. Diğer bir deyişle, değer içeren soru ya da sorunları, mümkün olduğunca duyguları katmadan, akıl yürütmeye dayalı olarak inceleyerek karara varmadır. Bu süreçte üst düzey bilişsel süreçler sıklıkla kullanılır (Doğanay 2007: 272).

Bu yaklaşımın başlıca hedefi, insanların ahlaki kararları verebilmesi için mantıklı ve adım adım ilerleyen bir süreci öğrenmelerine yardım etmektir. Bir karara varmadan önce bir değer konusyla ilgili bütün olası hususların düşünülmesinde gereklidir (Lickona, 1977: 21-22). Bu adımları Cassidy ve Kurfman (1977) üç aşamada, dokuz evreyi kapsayacak şekilde düzenlemiştir. Bu düzenleme (Thomas, 1992: 105):

1. Karar verme durumlarını ve seçenekleri açıklama

- Kararın verilişini tanımlama
- Karar veren kişinin amaçlarını açıklama
- Mevcut seçenekleri açıklama

2. Kararla ilgili seçenekleri inceleyip değerlendirme

- Her bir seçeneğin olası sonuçlarını inceleme
- Seçenekleri inceleyip derecelendirme

3. Karar verme ve karar üzerinde derinlemesine düşünme

- Bir seçenek belirleme
- Davranışı planlamayı tamamlama
- Davranışın sonuçlarını değerlendirme
- Süreci geri çevirmeyi (recycling) düşünme.

Coombs ve Meux (1971) ise değer analizi sürecinde altı tane görevin yerine getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu görevler (Akt. Bacanlı, 2006:35)

- Değer sorununu belirleme ve açıklığa kavuşturma,
- Olguları birleştirme,
- Olguları değerlendirme,
- Olguları açıklığa kavuşturma,
- Geçici bir değer kararına erişme,
- Kararda ima edilen değer kuralını test etme.

Değerler analizi, öğretmenlerin aktif bir şekilde öğretimi yönlendirmesine bağlı olarak parçalara ayrılmıştır. Genellikle öğretmenin sadece bir dinleyici, soru soran bir kişi ve öğrencilerin söylediklerinin bir açıklayıcısı olması gerektiği iddia edilir. Fakat bu süreçte öğretmenlerin çok daha iddialı bir rolü vardır. Onlar, aktif bir şekilde çalışarak öğrencilerin, analiz yapabilmeleri için kriterlerden yararlanmalarını sağlamalıdır. Ayrıca karar verirken onları, seçenekleri düşünmeleri ve değerlendirmeleri için gerekli olan zihinsel uygulamalarla meşgul ederler (Thomas, 1992: 105).

Chadwick ve Meux (1971) öğretmenlere değerler analizi yönteminin uygulanmasına yönelik bazı tavsiyelerde bulunmuşlardır. Bu tavsiyeler (Bacanlı, 2006:36):

- Konunun seçimi,
- Uygun kaynak materyalleri sağlama,
- Uygun atmosferi sağlama,
- Olumlu ve olumsuz ifadeleri listeleme ve dereceleme,
- Sınıf tartışmaları,
- Uygun çözümleri formülleştirme,
- Soru ve cevap dönemi,
- Gözlem ve öneriler

Değerler eğitimi ile ilgili ulaşılan çalışmalar incelediğinde: Aktepe (2010), ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretiminin öğrencilerin tutumlarına etkisini tespit etmiş; Çengelci (2010), çalışmasında ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminin nasıl gerçekleştiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Meaney (1979) ise ilköğretim seviyesinde saygı değerinin eğitiminin uygulanması için bir rehber program hazırlayarak uygulamıştır. Trafik eğitimi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde: Özdemir (2010), Türkiye’de örgün eğitim sistemi içerisinde trafik eğitiminin durumunu inceleyerek bu eğitimin Avrupa ve diğer dünya ülkeleri ışığında geliştirilmesi için önerilerde bulunmuş; Çakır (2006) ise trafik eğitimi dersinin öğretiminde baskın zeka türüne dayalı olarak geliştirilen web destekli öğretim ve bilgisayar destekli öğretimin trafik eğitiminde etkililiğini araştırmıştır.

İlgili çalışmalar incelendiğinde, değerler eğitimi ve trafik eğitimi ile ilgili pek çok çalışmaya rastlanmasına rağmen trafik kurallarına uymayı doğrudan bir değer olarak kazandırmaya yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Trafik eğitimi ile ilgili araştırmalardan ortaya çıkan sonuç: Trafik kazalarının azaltılması ve güvenli bir trafik ortamının oluşturulması için trafik eğitiminin erken yaşlardan başlayarak verilmesinin son derece önemli olduğu ancak Türkiye’de bu eğitime yeterli önemin verilmediğinin vurgulanmasıdır. Diğer bir sonuç da okullarda verilen trafik eğitiminin öğrencilerin trafik kurallarına yönelik kazanım düzeylerini ve tutumlarını olumlu yönde etkilediği üzerinedir. Değer eğitimi

ile ilgili araştırmalardan ortaya çıkan sonuç: Değerler eğitiminin öğrencilerin ilgili değerlere yönelik tutumlarını ve kazanımlarını olumlu yönde etkilediğidir. Bu nedenle, değerler eğitiminin öğrencilerin trafik kurallarına ilişkin tutumları üzerindeki etkisi araştırma problemi olarak ele alınmıştır.

Amaç

Bu çalışmada, değer eğitimi yöntemlerinden “Değer Açıklama ve Değer Analizi” yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen trafik eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin trafik kurallarına yönelik tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda şu soruya cevap aranmıştır: *Değer eğitimi yöntemlerinden “Değer Açıklama ve Değer Analizi” yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen trafik eğitimi etkinliğinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile yürürlükte olan ilköğretim 4. sınıf trafik güvenliği programının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin trafik kurallarına ilişkin tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark var mıdır?*

Yöntem

Araştırmanın Deseni (Modeli)

Araştırmada değer eğitimi yöntemlerinden Değer Açıklama ve Değer Analizi yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen trafik eğitimi etkinliğinin uygulama sürecine katılan öğrencilerle, bu sürece katılmayan öğrencilerin trafik kurallarına yönelik tutumları arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla ön test - son test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Bu modelde, değer eğitimi yöntemlerinden Değer Açıklama ve Değer Analizi yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen etkinlikler sadece deney grubunda uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise bu süre içerisinde değerler eğitimiyle ilgili herhangi bir etkinlik uygulanmamıştır. Her iki gruba da deneysel işlemde önce ve sonra Trafik Kuralları Tutum Ölçeği ön test ve son test olarak uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma, 2010–2011 öğretim yılının 2. döneminde Aksaray İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı İ.E.B. ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan 4/A sınıfı öğrencileri (28 öğrenci) ile A. ilköğretim okulunda öğrenim görmekte 4/A sınıfı öğrencileri (26 öğrenci) üzerinde yapılmıştır. Bu sınıflardan, biri deney (İ.E.B. ilköğretim okulu 4/A sınıfı öğrencileri), diğeri de (A. ilköğretim okulu 4/A sınıfı öğrencileri) kontrol grubu olmak üzere yansız atama yöntemiyle iki grup oluşturulmuştur. Grupların denklikleri Trafik Kuralları Tutum Ölçeği ön test sonuçlarına göre belirlenmiştir.

Uygulama Süreci (Deneysel süreç)

1. Deney ve kontrol gruplarına Trafik Kuralları Tutum Ölçeği ön-test olarak eş zamanlı uygulanmıştır.
2. Deney grubuna; değer eğitimi yöntemlerinden Değer Açıklama ve Değer Analizi yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen trafik eğitimi etkinliği uygulanmıştır. Bu etkinliğinin uygulama süreci Tablo 1’deki plan doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1: Değer Eğitimi Yöntemlerine Uygun Olarak Geliştirilen Trafik Eğitimi Etkinlik Ders Planı

ETKİNLİK PLANI

Sınıf: 4.sınıf

Konu: Trafik Kurallarına neden uymalıyım

Yaklaşık Süre: 40+40+40+40+40=200 dakika

Kazandırılacak Vasıflar:

- 1- Trafikte tehlikeden korunmak, tehlike yaratmamak,
- 2- Trafik güvenliği bilinci oluşturmak,
- 3- Trafikle ilgili olumlu değer yargısı oluşturmak,
- 4- Trafik kuralları konusunda duyarlılık geliştirmek,
- 5- Trafik kazalarından korunmanın önemini fark etme.

Materyaller: Trafik kurallarını ve kazalarını anlatan görsel işitsel kayıt, bilgisayar, projeksiyon, trafik işaretlerinin olduğu levhalar ve çalışma kâğıtları

Eğitim Yöntemi: Soru-cevap, karar verme, grup çalışması, röportaj, araştırma, tartışma.

Hazırlık: Derste izletilecek kayıt hazırlanır, kayıttın izletileceği materyaller hazırlanır ve ön deneme yapılır.

Tablo 1: Devam

SÜREÇ

1.Adım: Öğrenciler gruplara ayrılır. Bu guruplardan çevrelerinde trafik kazası yapmış, şahit olmuş ya da bir yakını kaybetmiş birisi ile röportaj yapmaları istenir. (Eğer varsa öncelikle trafik kazası sonucu sakat kalmış birisi ile röportaj yapmaları istenir).

Öğrenciler yaptıkları röportajları ve izlenimlerini sınıfa sunarlar. Daha sonra, trafik kazalarına neden olan olayları, sonuçlarını ve bu kazaların engellenmesi için alınması gereken önlemleri gösteren bir kayıt izlettirilir. Bu işlem Trafik dersinde yapılır ve aşağıdaki basamaklar uygulanır.

2.Adım: 10 dakikalık görsel ve işitsel bir trafik kazası filmi izletilir (Bu filmde kazaya neden olan olaylar, kazanın yeri ve kazanın şekli ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir). Bu işlem tamamlandıktan sonra, katılımcılardan -eğer varsa- geçmişte yaşadığı veya şahit olduğu bir trafik kazasını hatırlamaları istenir. Daha sonra, *yaşadıklarını paylaşmak isteyen var mı?* sorusu yöneltilir ve isteyenlere söz hakkı verilir.

3.Adım: Bu işlemlerin sonunda öğrencilerden aşağıda verilenleri düşünmeleri istenir.

- Kaza nerede oldu?
- Kaza nasıl oldu?
- Kazanın nedenleri nelerdi?
- Kaza sonucunda neler oldu?
- Kazadan nasıl bir sonuç (ders) çıkarırsınız?

Düşünme işlemi tamamlandıktan sonra katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltilir ve bu sorular üzerine düşünmeleri istenir.

- Kazaların ortak nedenler neler olabilir?
- Kazanın olmaması için herhangi bir önlem alındığını gözlemlediniz mi?
- Bu önlemlerin alınmasının/alınmamasının nedenleri neler olabilir?
- Kazalardan korunmak için ne gereklidir.

4. Adım: Sana göre bu kazaların nedenleri olarak hangileri daha fazla önemlidir? 1 (en çok önemli olan), 2 (orta derecede önemli olan), 3(en az önemli olan) şeklinde derecelendirmeleri istenir.

- Bilgisizlik
- İhmalkârlık
- Vurdumduymazlık
- Acelecilik

Daha sonra Katılımcılardan derecelendirmelerine göre aşağıdaki sorular üzerine düşüncelerini paylaşmaları istenir. Daha sonra bir karara varmaları, vardıkları kararları not etmeleri ve sınıfla paylaşmaları istenir.

- Bunu 1. derece olarak değerlendirmenizi sağlayan şey nedir?
- Size göre bu faktör nasıl ortadan kaldırılabılır?
- Örneğin; trafik konusundaki cehaletimin üstesinden gelmem için hangi bilgi ve becerilere ihtiyaç duyuyorum?
- Trafikteki ihmalkâr davranışlarımın önüne nasıl geçebilirim?
- Vurdumduymazlığım ile nasıl başa çıkabilirim?

5. Adım: Daha sonra aşağıdaki sorular yöneltilir. Öğrencilerin fikirlerini özgürce ortaya koymaları düşüncesi ile cevaplar yazılı olarak istenir ve isteyenlerin de sınıfla paylaşabileceği söylenir.

- İzlediğin filmde seni en çok ne etkiledi?
- Bu tür bir şeyin senin başına gelmesi veya gelmemesi önemli mi?

Bu tür durumlarla karşılaşmamak için nasıl davranmayı tercih edersin?

6. Adım: Öğrencinin yaptığı tercihi iyice düşünmesi için:

- Bu tercihin nesi iyi?
- Bu davranışına çevrendekiler ne derdi?
- Onların böyle düşünmesi senin için önemli mi?

Tablo 1: Devam

- Herkes senin gibi mi davranmalı?
- Herkesin böyle davranması seni mutlu eder mi?...

7. Adım: Öğrencilerin değerlerinin gerçek yaşamla tutarlılığını ortaya koymalarına ve değerlerini tekrar gözden geçirmelerine yardımcı olmak için (değer açıklama yönteminde tekrarlama aşaması) aşağıdaki sorular yöneltilir.

- Buna benzer bir durumla karşılaşırsan yapabileceğin bir şey var mı?
- Bu tercihinin sonucunu iyice düşündün mü?
- Bu tercih senin hayatını etkiler mi? Nasıl?

8. Adım: Öğrencilerin, değerlerinin gerçek yaşamla tutarlılığını ortaya koyarak davranışa dönüştürmelerine yardımcı olmak için aşağıdaki sorular yöneltililecek

- Normal hayatta bu söylediklerin doğrultusunda mı hareket ediyorsun? Neden?
- Bundan sonra nasıl hareket etmeyi düşünüyorsun? Neden?
- Bunu yapacağına inanıyor musun? Ya bunu yapamazsan / yapmazsan?

Not: 1., 2., 3. ve 4. adımların hazırlanmasında “Değer Analizi” yaklaşımı; 5.,6.,7. ve 8. adımların hazırlanmasında ise “Değer Açıklama” yaklaşımı süreçlerinden yararlanılmıştır..

3. Bu uygulama süreci farklı günlerde 5 ders saati sürmüştür.
4. Kontrol grubuna herhangi bir ek işlem yapılmamış olup MEB’in yürürlükte olan Trafik Güvenliği Dersi 4. Sınıf Öğretim Programına uygun olarak ders işlenmiştir.
5. Deney ve kontrol gruplarına, Trafik Kuralları Tutum Ölçeği son-test olarak eş zamanlı uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada öğrencilerin trafik kurallarına ilişkin tutumlarını belirlemede, araştırmacı tarafından ilköğretim 4. sınıf düzeyi için geliştirilen Trafik Kuralları Tutum Ölçeği kullanılmıştır (Ek-1). Ölçek, trafik kuralları ile ilgili bazı görüşleri ifade eden 11 olumlu, 10 olumsuz toplam 21 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek bireysel veya gruplar halinde uygulanabilen Likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki maddeler beş basamaklı “Likert Tipi” (5: Tamamen katılıyorum, 4: Katılıyorum, 3: Kararsızım, 2: Katılmıyorum ve 1: Hiç katılmıyorum) bir dereceleme ölçeği şeklinde ifade edilmiştir. Maddeler 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır. Puanların artması/azalması bireylerin trafik kurallarına ilişkin tutumlarını göstermektedir.

Ölçeğin Geliştirilme Aşaması

Araştırmada değerler eğitimi yöntemlerinden bazılarında uygun olarak geliştirilen trafik eğitimi etkinliğinin öğrenci tutumları üzerindeki etkililiğini istatistiksel olarak tespit etmeye yönelik hazırlanan ölçme aracının geliştirilmesinde aşağıdaki basamaklar takip edilmiştir.

- a. Madde Oluşturma Aşaması,
- b. İçerik Geçerliliği (Uzman Görüşüne Başvurma) Aşaması,
- c. Ön Deneme Aşaması,
- d. Geçerlilik ve Güvenirlilik Hesaplama Aşaması.

a. Madde Oluşturma Aşaması

Trafik Kuralları Tutum Ölçeğinin maddelerini oluşturmak için öncelikle tutum ölçeği geliştirme aşamaları ile ilgili kaynaklar incelenmiştir. Daha sonra trafik kuralları ve trafik eğitimi ile ilgili kaynaklar ve alanda daha önce geliştirilmiş benzeri ölçekler incelenmiştir. Literatür taramasından elde edilen veriler bir araya getirilmiş ve bu verilerden 36 maddelik bir form oluşturulmuştur. Bu form oluşturulurken özellikle, 2009 yılında yayımlanan İlköğretim Trafik Güvenliği 4 Öğretmen Kılavuz Kitabındaki (İlke yayınları) değerlendirme ve gözlem formlarından yararlanılmıştır. Oluşturulan form 13 kişilik 4. sınıf öğrenci grubuna uygulanmış ve anlaşılmayan ifadeler belirlenmiştir. Bu uygulama sonucunda anlaşılmayan maddeler elenerek madde sayısı 32’ye düşürülmüştür.

b. İçerik Geçerliliği (Uzman Görüşüne Başvurma) Aşaması

Ön çalışma sonunda elde edilen ölçeğin içerik geçerliliği açısından yeterliliği ve kullanılacağı amaç için uygun olup olmadığının saptanması amacıyla ölçek uzman görüşlerine sunulmuştur. Bu aşamada Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında akademik düzeyde çalışan 1, Ölçme ve değerlendirme alanında

akademik düzeyde çalışan 1, Sınıf Öğretmenliği alanında akademik düzeyde çalışan 2 ve Türkçe dili alanında çalışan 1 uzman olmak üzere toplam 5 uzmanın görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri sonunda maddelerin içerik ve biçim açısından düzeltmeleri yapılmıştır. Ayrıca uzmanlar tarafından uygun görülen bazı maddeler eklenmiş, uygun görülmeyen maddeler ise çıkarılmıştır. Bu aşama sonunda maddeler 25'e düşürülerek ölçek ön deneme aşamasına hazır hale getirilmiştir.

c. Ön Deneme Aşaması

Geliştirilen ölçeğin pilot uygulaması Şubat 2011'de Aksaray il merkezinde bulunan 1 ilköğretim okulu ile yine Aksaray merkez ilçeye bağlı 2 kasaba ilköğretim okulunun 4. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Bu ön deneme uygulamasında yer alan öğrencilerin tamamı çalışma grubu dışındaki öğrencilerdir. Ölçeğin ön deneme aşaması toplam 151 ilköğretim 4. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Doldurulan formlardan yönergeye uymayan, eksik ve yanlış doldurulan 19 form uygulama dışı bırakılmış, bu hali ile toplam 132 form değerlendirmeye alınmıştır.

Bu uygulamalardan elde edilen verilerin istatistiksel hesaplamaları SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. SPSS paket programına veri girişi yapılırken maddeler 1-2-3-4-5 şeklinde (1: Hiç katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum ve 5: Tamamen katılıyorum) sayısal veri olarak girilmiştir. Ancak olumsuz ifadelerle verilen cevapların karışıklık oluşturmaması için ters çevrilerek girişleri yapılmıştır (1 yerine 5, 2 yerine 4, 3 yerine 3, 4 yerine 2, 5 yerine 1 şeklinde).

d. Geçerlilik ve Güvenirlik Hesaplama Aşaması

Bu aşamada geçerlilik çalışması için faktör analizi yapılmış, güvenilirlik çalışması için de Cronbach Alpha güvenilirlik katsayı hesaplaması yapılmıştır. Yapı geçerliliğinin kontrol edildiği bu aşamalar aşağıda açıklanmıştır.

Geçerlilik Hesaplama Aşaması

Bu ölçeğin geçerlilik çalışması için başvurulan yöntemlerden biri de faktör analizidir. Tavşancıl (2006) ve Büyükoztürk'e (2010) göre faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi ve az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir.

Faktör analizinde, örneklemden elde edilen verilerin yeterliliğinin saptanması için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmaktadır. KMO değeri 1'e yaklaştıkça mükemmel, 0.50'nin altında ise kabul edilemez (0.90'larda mükemmel, 0.80'lerde çok iyi, 0.70'lerde iyi, 0.60'larda vasat, 0.50'lilerde kötü) olduğu belirtilmektedir (Tavşancıl, 2006: 50).

Ölçeğin geçerlilik çalışması için yapılan faktör analizinde "temel bileşenler (Principle Component) analizi yöntemi" ile dik döndürme yöntemlerinden "verimax yöntemi" kullanılmıştır. Önemli faktör sayısına karar verilirken öz değeri 1'in üzerinde olan faktörler alınmıştır. Analizin değerlendirilmesinde "Rotated Component Matrix(a)" tablosuna bakılmıştır. Eymen'e (2007: 85) göre Rotated Component Matrix(a) hangi maddenin hangi faktöre ait olduğu hakkında bilgi içermektedir. Bu tablo incelenirken her bir maddenin hangi faktör altında en yüksek değere sahip olduğuna bakılır. Daha sonra bu maddeler gruplandırılarak faktör yapısı oluşturulur.

Araştırmadaki tutum ölçeğinin geçerlilik çalışması için yapılan faktör analizinden sonra herhangi bir gruplandırma yapılmamıştır. Faktör analizi ölçeğin iç geçerliliğini tespit etmek için uygulanmıştır. Bu analizle ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Faktör Analizi

Örneklemden elde edilen verilerin faktör analizi yeterliliğinin saptanması için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmıştır. Test sonucunda KMO değeri .706 bulunmuştur. Bu veri; ölçeğin, faktör analizi için iyi derecede uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçekteki 25 madde üzerinden yapılan faktör analizi sonrasında verilen çıktılardan "Total Variance Explained" ve "Communalities" tabloları incelendiğinde analize katılan 25 maddenin öz değeri 1'den büyük olan maddelerin 8 faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu 8 faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans %57,800'dür. Faktör yük değerlerinin belirlenmesi için "Rotated Component Matrix(a)" tablosu incelendiğinde maddelerin ilk beş faktör altında yoğunlaştığı görülmüştür. Dolayısıyla ilk 5 faktörde yer alan 21 maddenin istatistikî değerlendirmede kalmasının, diğer 4 maddenin ise testten çıkarılmasının doğru olacağına karar verilmiştir. Ölçekte kalmasına karar verilen maddelerin faktör yük değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: *Trafik Kuralları Tutum Ölçeğinin Faktör Analizi Yük Değerleri*

Madde	Faktörler				
	1	2	3	4	5
m12	0,713				
m2	0,669				
m7	0,544				
m15	0,530				
m16	0,507				
m6		0,721			
m19		0,705			
m1		0,616			
m4		0,596			
m14		0,514			
m24			0,607		
m10			0,594		
m9			0,587		
m17			0,525		
m11				0,774	
m22				0,697	
m13				0,517	
m21				0,443	
m23					0,698
m8					0,498
m3					0,433

Yapılan faktör analizi sonucunda bazı değer ifadeleri çıkarılarak ölçek 21 maddeye indirilmiştir. Bu 21 maddenin 11'i olumlu, 10'u ise olumsuz ifadeden oluşmaktadır.

Güvenirlilik Hesaplama Aşaması

Özdamar'a (1999: 522) göre bir ölçeğin güvenilirliğini belirleyen değerlendirme kriterleri şöyledir: 0.00 - 0.40 ise ölçek güvenilir değil; 0.44 - 0.60 ise ölçek düşük güvenirlikte; 0.60 - 0.80 ise oldukça güvenilir ve 0.80 - 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Çalışmada, öğrencilerin trafik kurallarına yönelik tutumlarını ölçmek için oluşturulan ölçeğin Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayısı 0.74 bulunmuştur. Bu durumda, yukarıda belirtilen kriterlere dayalı olarak Trafik Kuralları Tutum Ölçeğinin yeterli derecede güvenirlige sahip olduğu söylenebilir.

Verilerin Analizi

Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanları elde edildikten sonra, gruplar arası karşılaştırmalarda İlişkisiz Örneklem T-Testinden (Independent Samples T-Test) yararlanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak .05 güven düzeyi benimsenmiştir. Veriler SPSS (Statistical Package for the Social Science) programı kullanılarak analize tabi tutulmuş ve karşılaştırılmıştır.

Bulgular

Değer eğitimi yöntemlerinden "Değer Açıklama ve Değer Analizi" yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen trafik eğitimi etkinliğinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile yürürlükte olan ilköğretim 4. sınıf trafik güvenliği programının uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin trafik kurallarına ilişkin tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna cevap aramak amacıyla Trafik Kuralları Tutum Ölçeği deney ve kontrol grubu öğrencilerine deneysel işlem öncesi ve sonrasında ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Elde edilen veriler, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için t-testi (ilişkisiz örneklem için) analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Uygulanan test sonuçlarına göre; deney ve kontrol gruplarının Trafik Kuralları Tutum Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarıyla ilgili bulgular Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: Deney ve Kontrol Gruplarının Trafik Kuralları Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Grup	N	\bar{X}	S	Sd	t	P
Deney	28	3,09	,34591	52	1,296	,201
Kontrol	26	3,20	,29092			

$p > .05$

Tablo 3'ten anlaşılacağı üzere, deneysel işlem öncesi deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin, Trafik Kuralları Tutum Ölçeğinin ön testinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında kontrol grubu lehine 0.11 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığı 0.05 anlamlılık düzeyinde t testi ile test edildiğinde, t değeri 1.296 [$t(52)=1.296$, $p > .05$] bulunmuştur. Bu sonuç, her iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Başka bir deyişle deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin, trafik kurallarına ilişkin deneysel işlem öncesi tutumları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Bu ön test sonuçlarından sonra, deneyin etkililiğini gözlemlemek amacıyla her iki grupta yer alan deneklerin son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının Trafik Kuralları Tutum Ölçeğinden aldıkları son test puanlarıyla ilgili bulgular Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: Deney ve Kontrol Gruplarının Trafik Kuralları Tutum Ölçeğinden Aldıkları Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Grup	N	\bar{X}	S	Sd	t	P
Deney	28	4,28	,23769	52	12,018	.000
Kontrol	26	3,38	,30800			

$p < .05$

Tablo 4'ten anlaşılacağı üzere, deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubundaki öğrencilerin, Trafik Kuralları Tutum Ölçeğinin son testinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında deney grubu lehine 0.90 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığı 05 anlamlılık düzeyinde t testi ile test edildiğinde, t değeri 12.018 [$t(52)=12.018$, $p < .05$] bulunmuştur. Bu sonuç, değer eğitimi yöntemlerinden Değer Açıklama ve Değer Analizi yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen trafik eğitimi etkinliğinin uygulandığı deney grubu ile yürürlükte olan Trafik Güvenliği Dersi 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabındaki etkinliklerin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Bu durum, değer eğitimi yöntemlerine uygun olarak verilen eğitimin, öğrencilerin trafik kurallarına yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde yürürlükteki öğretmen kılavuz kitabında işlenen etkinliklere göre daha etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tartışma

Araştırma bulgular, değer eğitimi yöntemlerinden Değer Açıklama ve Değer Analizi yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen trafik eğitimi etkinliğinin öğrencilerin trafik kurallarına ilişkin tutum puanlarını oldukça yükselttiğini göstermektedir. Bu bulgularda, değer eğitimi yaklaşımlarına uygun olarak geliştirilen etkinliklerin, öğrencilerin trafik kurallarına ilişkin olumlu tutum geliştirmelerinde yürürlükte olan Trafik Güvenliği Dersi öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklere göre daha etkili olduğu görülmektedir.

Literatürde değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin ilgili konuya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Aktepe (2010), ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretiminin öğrencilerin tutumlarına etkisini incelemiştir. Uygulama sonucunda elde edilen verilere göre deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere göre yardımseverliğe yönelik tutumlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirtilmiştir. Tahiroğlu, Yıldırım ve Çetin (2010), değer eğitimi yöntemlerine uygun geliştirdikleri çevre eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumları üzerinde olumlu bir etki

gösterdiğini belirtmişlerdir. Meaney (1979) ilköğretim öğrencilerine benlik değerlerinin kazandırılmasına yönelik değerler eğitimi etkinliklerini altı hafta uygulamıştır. Sonuç olarak öğrencilerin; özsaygısına, duygusal, entelektüel ve fiziksel bakımdan gelişim potansiyeline, ailesine, arkadaşlarına, daha büyük kişilere, etnik gruplara, engelli insanlara, Amerikan büyüklerine, anayasal haklara ve sorumluluklara, vatanseverliğe, doğal çevrenin korunmasına, estetik anlayışa ve aç insanlara yönelik davranışlarında ve tutumlarında olumlu yönde değişiklikler gözlenmiştir.

Yukarıdaki araştırmaların bulguları da göz önünde bulundurulduğunda; değerler eğitimi etkinliklerinin, öğrencilerin ilgili değer ya da değerlere yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olacağını söylemek mümkündür.

Araştırma sonuçlarına göre, trafik kurallarına karşı duyarlılığın geliştirilmesine yönelik yapılan değerler eğitiminin öğrencilerin trafik kurallarına ilişkin tutumları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu bağlamda trafik kurallarına yönelik duyarlılığın artırılması ve bu kurallara değer verilmesi için, değerler eğitimi yöntemleri çalışmada olduğu gibi veya farklı yöntemlerle trafik eğitiminde uygulanabilir. Çalışmanın giriş bölümünde de belirtildiği gibi, insanların trafik kurallarına uymamaları veya umursamaz ve sorumsuz davranışları nedeniyle her yıl binlerce insan hayatını kaybetmekte ya da sakat kalmaktadır. Bunun engellenmesi ya da en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin başında ise insanların eğitilmesi ve trafik bilincinin bir değer olarak kazandırılması gelmektedir. Bu yüzden trafiğe yönelik değer eğitimi çalışmalarının, okulların yanı sıra toplumun diğer bireylerini de kapsayacak şekilde yapılması önerilir.

Kaynaklar

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II.Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde "Yardımseverlik" Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Althof, W. and W. Berkowitz, M. (2006). Moral Education and Character Education: Their Relationship and Roles in Citizenship Education. *Journal of Moral Education*, v 35, n 4, December, pp. 495–518. ERİC Document. No: 23173322.
- AVCI, N. (2007). Üniversite Gençliğinin Bireysel ve Toplumsal Değerlere İlgi ve Bakışı: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Arslan ve M. Zengin (Editörler). *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*. İstanbul: DEM Yayınları, ss. 819-851.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. (3. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bolay, S.H. (2007). Değerlerimiz ve Günlük Hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1 (1), ss.12-19. © Değerler Eğitimi Merkezi.
- Bono, E.D. (2007). *6 Değer Madalyası: 21.Yüzyılda Başarının Anahtarı*. (Çev. S. Y. Kölay). İstanbul: Remzi Kitapevi (Eserin orijinali 2005’de yayınlandı).
- Büyüköztürk, S. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. (11. basım). Ankara: Pegem A Akademi.
- Çakır, H. (2006). *Baskın Zeka Türüne Dayalı Olarak Geliştirilen Web Destekli Eğitim ve Bilgisayar Destekli Eğitimin Trafik Eğitiminde Etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Davis, H. D. (2006). Character Education in America’s Public Schools. *Journal of Church and State*. Web: http://www.redorbit.com/news/education/456519/character_education_in_americaspUBLIC_school/. adresinden 19 Aralık 2009’da alınmıştır.
- Doğanay, A. (2007). Değerler Eğitimi. C. Öztürk (Editör). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırıcı Bir Yaklaşım*. (3.basım). Ankara: Pegem-A Yayıncılık, ss.255-286.
- Eymen, U.E. (2007). *SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri*. İstatistik Merkezi, Yayın No: 1. Web: www.istatistikmerkezi.com. adresinden 30 Haziran 2009’da alınmıştır.
- Glaser, B. ve Kirschenbaum, H. (1980). Using Values Clarification in Counseling Settings. *The Personnel and Guidance Journal*, v58 n9, May, pp. 569-575. ERİC Document. No: EJ224915.
- Helvacı, K., Yelli, Ç. ve Sargut, N. (2009). *İlköğretim Trafik Güvenliği 4 Öğretmen Klavuz Kitabı*. T. Erdoğan (Editör). Ankara: İlke Basım Yayımları.

- Kim Suh, B. and Traiger, J. (1999). Teaching Values Through Elementary Social Studies and Literature Curricula. *Education*. v119. Issue: 4. <http://www.questia.com>. (The Online Library of Books and Journals) adresinden 21 Temmuz 2009'da alınmıştır.
- Lickona, T. (1977). An Integrated Approach to Moral, Value, and Civic Education with Adolescents: An Analysis of Current Theory and Practice and Recommendations for Program Implementation. The adolescent Education commission New Jersey Department of Education, January. ERIC Document. No: ED137194.
- Lovat, T. (2006). *Values Education and 'Doing Well' in School*. Address to the Australian Council of State School Organizations (ACCSO), Melbourne, 26 October. Web: www.valuesineducation.org.aupdflovat061026.pdf. adresinden 19 Temmuz 2008'de alınmıştır.
- Meaney, M. H. (1979). *A Guide for Implementing Values Education in the Primary Grades*. Unpublished Doctor's Thesis, Seattle University. Seattle, Washington.
- Özdamar, K. (1999). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), ss. 217-239. © Değerler Eğitimi Merkezi.
- Raths, L.E. Harmin, M. and Simon, S.B.(1978). *Values and Teaching: Working with Values in the Classroom*. (1.basım 1966). Columbus, Ohio: Charles E. Merrill Company.
- Sims, M. (2003). Value-Based Education For Pre-Service Students in Children and Family Studies. *Journal of Educational Enquiry*, Vol. 4, No. 1. pp. 68-79. Web: www.literacy.unisa.edu.au/jee/Papers/JEEVol4No1/Paper%205.pdf. adresinden 04 Temmuz 2008'de alınmıştır.
- Şahingözlü, A. (2004). *Trafik Etiği ve Eğitim*. II. Trafik Şurası, Ankara, ss. 580. Web:http://www.trafik.gov.tr/içerik/bildiriler/2nci_Trafik_Surasi_Serbest_Bildiriler_I.doc. adresinden 06 Mart 2011'de alınmıştır.
- Tahiroğlu, M., Yıldırım, T. ve Çetin, T. (2010). Değer Eğitimi Yöntemlerine Uygun Geliştirilen Çevre Eğitimi Etkinliğinin, İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Tutumlarına Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi* (30), 231-248.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. (3. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Thomas, R. S. (1992). *Values Education Discourse: A Classification of Exemplars*. Unpublished Doctor's Thesis, University of Maryland College Park, USA.
- UNESCO (1986). *Teaching Methodologies for population Education: Inquiry/Discovery Approach and Values Clarification*. Published by, the Unesco Regional Office for Education in Asia and the Pacific, Bangkok, Thailand. Web: <http://unesdoc.unesco.org/images/0006/000693/069359eb.pdf>, adresinden 12 Şubat 2009'da alınmıştır.
- UNESCO (2005). *Learning To Do: Values for Learning and Working Together in a Globalized World. An Integrated Approach to Incorporating Values Education in Technical and Vocational Education and Training*. L. R. Quisumbing and J. Leo (Eds.), Published by, UNESCO-UNEVOC, Bonn, Germany. Web: http://www.unevoc.unesco.org/fileadmin/user_upload/pubs/LearningToDo.pdf, adresinden 06 Ocak 2009'da alınmıştır.
- <http://www.trafik.gov.tr>

Extended Abstract

According to data from the General Directorate of Police Traffic Services Department, thousands of people are dying, and tens of thousands of people are injured due to traffic accidents in our country every year. The most important way to avoid this problem, of course, is the necessity that people in the traffic must obey the traffic rules and act with respect to their own lives and the lives of others. That is because it is also evident that what would happen when we do not. In short, people who ignore traffic rules must accept their fate.

Nowadays, education is considered to be the first among the effective solutions to minimize traffic accidents. To do this, traffic education is given to children starting from a small age with the help of schools, municipalities, provincial traffic branch agency offices, and other institutions. Values education can be used effectively to increase students' awareness in traffic information, attitudes towards traffic rules, and traffic problems. When some related research is examined, it is seen that it is extremely crucial

to begin traffic education in early childhood to reduce traffic accidents and to create a safe traffic environment, but it is stressed that this education does not receive the necessary attention. In addition, it is stated that the traffic education in schools positively influences students in their level of gains in traffic rules and attitudes. It is also concluded that the education given in accordance with the methods of values education positively effects students' attitudes and gains. Therefore, the effect of values education on students' attitudes towards traffic regulations is taken as the research problem.

In the study, it is intended to determine the effect of values education on elementary 4th grade students' attitudes toward traffic rules. For this purpose, a traffic education activity was developed the researcher in accordance with the approaches used in values education such as "Value clarification" and "Value Analysis".

In the study, pre-test and post-test model with control group was used to define the difference between students who participated in application process of the activity developed in accordance with the approaches of "Value clarification" and "Value Analysis" in values education and those who did not. In this model, the activities developed in accordance with the values education approaches of Value clarification and Value Analysis were only applied to the experiment group. No activities related to values education was applied to the control group during this period. Traffic Rules Attitude Scale was applied as pre-test and post-test to both groups before and after the experimental process. The study was performed on the students in class 4/A in I.E.B. Elementary School (28 students) and the students in class 4/A in A. Elementary School (26 students), under affiliation to National Education Directorate, Province of Aksaray. The balance between the experiment group and the control group was determined after the pre-test of Traffic Rules Attitude Scale. Traffic Rules Attitude Scale, developed by the researcher and tested for its validity and reliability, was used as the data collection tool. The scale consisted of a total of 21 articles, 11 positive and 10 negative, which represented some ideas about traffic rules. This scale was applied to both groups simultaneously before and after the experimental study process. In the analysis of the obtained data, independent samples T-Test was utilized, and .05 confidence level was adopted as the level of significance.

When the mean scores of Traffic Rules Attitude Scale pre-test of both the experiment and the control group before the experimental process were tested with t-test, t value was found as 1.296 [$t(52)=1.296$, $p>.05$]. According to this result, it was understood that the difference in the arithmetical average of both groups was insignificant. After the results of the pre-test, it was investigated if there were any significant differences in post-test mean scores of the students in both groups to observe the effectiveness of the experiment. When the mean scores of Traffic Rules Attitude Scale post-test of both the experiment and the control group were tested with t-test, t value was found as 12.018 [$t(52)=12.018$, $p<.05$]. Between the experiment group to which the activity developed in accordance with the values education approaches of Value clarification and Value Analysis was applied and the control group to which the activities in the Teacher's Handbook for 4th Grade Traffic Safety Course were applied, it was concluded that there was a very significant difference in favour of the experiment group, according to this result. When these findings are taken into conclusion, it is seen that the activities developed in accordance with the values education approaches are more effective in developing positive attitude for students than the activities in the teacher's handbook currently in use for traffic safety course. Considering the findings of this study and some other studies on values education, it is possible to say that value education activities will be effective for children to develop positive attitudes towards the related value of values.

According to the results, it is seen that the value education given in order to develop sensitivity for traffic regulations is effective on the students' attitudes towards traffic regulations. In this context, values education methods may be applied in traffic education as used in this study or with other means. Today, among the solutions to prevent traffic accidents or minimize them, teaching people and the acquisition of traffic consciousness as a value come first. Therefore, it is recommended that values education studies are performed, beside schools, in a larger scale to include other individuals of the society.

Ekler

Ek-1: Trafik Kuralları Tutum Ölçeği

Aşağıda trafik kuralları ile ilgili bir seri ifade bulacaksınız. Lütfen sizin düşüncenizi en iyi temsil eden ifadeyi, sağında yer alan derecelemeğe göre işaretleyiniz.	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1- Taşıtlara binerken ve inerken her zaman kaldırım tarafındaki kapıyı kullanırım.					
2- Yol boş ise yeşil ışığı beklemeden karşıya geçerim.					
3- Yaya kaldırımı olmayan yollarda yolun sağından yürürüm.					
4- Okuldan eve dönerken yaya kaldırımında arkadaşlarımla şakalaşarak ve oynayarak gideriz					
5- Ev ile okul arasında giderken en kısa yolu tercih ederim.					
6- Bir kaza anında hemen acil yardım merkezini (112) ararım.					
7- Taşıtlar hareket halindeyken pencereden elimi, kolumu veya başımı çıkartmam.					
8- Taşıtlar (otobüs vb. toplu taşıma araçları) hareket halindeyken bazen ayakta bir yere tutunmadan dururum.					
9- Karşıdan karşıya geçerken yaya geçitlerini kullanmam.					
10- Taşıtlar hareket halindeyken binmeye veya inmeye çalışmam.					
11- Toplu taşıma araçlarına binerken veya inerken sıraya girerim.					
12- Bisiklet, kaykay vb. araçları taşıtlar trafiğine açık alanlarda da kullanırım.					
13- Taşıtlar trafiğine kapalı alanlarda bisiklet, kaykay vb. araçları hızlı sürerim.					
14- Bisikletin freni veya kornası çalışmadığı durumlarda da kullanırım.					
15-Bisiklet, kaykay vb. araçları kullanırken trafik işaretlerine uyarım.					
16- Gece yürüyüşlerine şoförler tarafından fark edilecek kıyafetlerle çıkarım					
17- Hareket eden taşıtlara asılmam.					
18- Emniyet kemerini takmak sıkıcıdır.					
19- Her zaman yaya kaldırımından yürürüm.					
20- Bisiklet kullanırken kask takmayı sevmiyorum.					
21- Üzeri açık taşıtlarda veya yük üzerinde yolculuk yapmam.					